

”Skuld gör ont men är inte farligt”

Lotta Lundberg är en sträng författare. Hon skriver romaner, som griper tag i en. Och som stannar kvar länge efter avslutad läsning. Inte heller hennes krönikor och kolumner brukar gå spårlöst förbi.

Men Lotta Lundberg är – som alla goda författare – strängast mot sig själv. Inga halvmejsyrer här inte, vare sig litterärt eller intellektuellt. I Lundbergs hand sitter pennan rätt, språket flyter, fullt och rikt. Intrigen är genomtänkt och spännande. Och, pang – du är fast. Starka texter plägar fungera så.

Nu har Lotta Lundberg skrivit sin sjätte roman, *Timme noll*, kritikerrosad och prisbelönt i Sverige, och nyligen utkommen, översatt till tyska, i hennes andra hemland. Timme noll utspelar sig delvis i hennes nuvarande hemstad Berlin, och titeln anknyter till krigsslutet 1945, efter det totala sammanbrottet, när ingenting av livet som man minns det finns kvar och framtiden är ett ovisst töcken.

Timme noll är ett drivet romanbygge. Tre kvinnor, tre epoker, tre berättelser blir en väv. Av historia och myter, händelser, slump, förtvivlan och hopp.

– Jag älskar att göra research, säger Lotta Lundberg. Att gräva mig ner i mina karaktärer och fundera på hur de tänker och varför de gör som de gör. Eller låter bli att göra. Jag fungerar som jag tror att skådespelare gör: går in i sina roller och blir för ett tag dessa personer.

Bokens Hedwig befinner sig bokstavligt i timmen noll, bland ruiner i Berlin 1945. Hon har gjort det kanske mest oförlåtliga en mor kan göra: lämnat bort sin halvjudiska dotter åt ett ovisst öde.

Skolflickan Isa går 40 år senare i terapi i Uppsala och undrar vad som egentligen är meningen med allt och ytterligare 20 år senare står också psykologen Ingrid på sin svenska skärgårdsö inför sin privata timme

noll: Vems liv skall hon leva, sitt eget eller sin mans?

Boken har en huvudperson, som bara anas, men som så småningom blir den som knyter ihop de tre kvinnorna men också Lundbergs bägge länder, Tyskland och Sverige. I boken kallas hon bara Flickan. I verkligheten het-

te hon Cordelia Edvardson och var korrespondent bland annat för Sveriges Radio i Mellanöstern i slutet av 1980-talet. Hon kom till Sverige efter kriget med de ”vita busarna” efter att ha överlevt Auschwitz. Under uppväxtåren i Uppsala lyssnade Lotta Lundberg ofta på Edvardsons rapporter.

– Den där rösten med den konstanta brytningen hårbärgerade så mycket. Hon var både katolik och judinna men kunde ändå omfatta alla sidor i konflikten, både judar och palestinier.

I klostret

Andligheten är en viktig dimension både i Lundbergs liv och i hennes författarskap.

– Religion är för mig att ställa just de frågor som jag vill skriva om, frågor om skuld och ansvar och förlåtelse. Dessutom måste jag som författare ha en egen inre röst och för att lyssna till den, måste jag lämna bruset. Då drar jag mig undan världen och söker mig till mitt kloster. Där tänker jag, där blir jag till. Det är en ynnest att ha hittat det här klostret, säger Lotta Lundberg ivrigt.

– Tänk att det fortfarande finns fungerande benediktinerkloster mindre än hundra kilometer från Berlin!

I klostret hittade hon också sin Hedwig.

INGA ENKLA LÖSNINGAR. Lotta Lundbergs författarskap präglas av ett intresse för etiska frågeställningar som berör oss alla och som inte har givna svar. FOTO: DANIEL EKBLADH

PROFIL

Lotta Lundberg

● Föddes i Uppsala 1961

● Bor i Berlin sedan 2004

● **Filosofie kandidat** i tyska och samhällskunskap samt lärarexamen. Har undervisat i psykodrama bland annat vid Humboldt-universitetet i Berlin.

● **Sex romaner.** Essäsamlingen *Visklek* 2011. Medverkat i antologin *Och Gud* skapade människan 2014. Romanen *Timme Noll* utkom 2014 och belönades med Sveriges radios romanpris.

● **Drömmer om** att få börja med nästa skrivprojekt. ”Men just nu är det så mycket kring ’Zur Stunde Null’ som boken heter på tyska. Uppträder, presenterar och

samtalar. Jag är gärna med på sådana tillställningar. Talar gärna om mitt författarskap och mina böcker. Kul att träffa sina läsare.”

● **Har också** en mardröm, ”den kan vi kalla ’1938’”. Det är fruktansvärt mycket just nu som påminner om åren innan Hitler kom till makten. Högerextremism, främlingshat, våld. Ekonomisk kris och växande social oro. Krig i Ukraina och det fruktansvärda som händer i Syrien. Jag har ryska och judiska vänner som talar om att flytta till USA.”

● **Läste senast** Annika Ruth Perssons Hannah Arendts 1940-tal. ”Arendt har ju sagt att ondskan är banal. Jag säger att ondskan inte är någon heffaklump som flyger omkring och besätter dig som något slags djävul utan ondskan är ofta att inte handla och, tyvärr, att inte tänka.”

”Religion är för mig att ställa just de frågor som jag vill skriva om, frågor om skuld och ansvar och förlåtelse. Dessutom måste jag som författare ha en egen inre röst och för att lyssna till den, måste jag lämna bruset.”

– En av nunnorna berättade för mig att här, just i samma rum, satt en tysk författarinna och skrev efter kriget. Hennes dotter var försvunnen och hon brottades med skuld-känslor. Jag åkte hem och kollade upp denna för mig okända författare och upptäckte att hon var Cordelia Edvardsons mor!

Eftersom Lotta Lundberg sedan tio år bor i Berlin, skulle man kunna tro att Berlin-motivet lätt faller sig. Men så enkelt är det naturligtvis inte.

– Nej, det jag skriver om vill jag inte ha framför mig, säger Lundberg. Då blir det platt, det blir reportage eller vykort.

Lundberg skriver hellre om Berlin ute på sitt sommarställe i den svenska skärgården. Som ”Blidholmen” finns ön också med i boken medan hon arbetar på den miljön i arbetsrummet i Berlin eller i klostret ”Anastasiendorf”.

Tuffa Berlin

Den stränga författaren ler sitt breda leende och petar diskret in en prilla snus under läppen. Vi har då och då under årens lopp stött på varandra på fester i Berlin och jag känner henne som en glad och humoristisk person. Hon är den svängigaste på dansgolvet och vinner alla frågesporter.

En kul tjej, säger Berlinsvenskarna. Men gratis har hon inte nått sina insikter. Bakom skratten ligger ett stort allvar och vi vet båda att Berlin är en tuff stad att leva i.

– När man är i något tufft, så måste man vara tydlig. Jag upplever att jag har blivit tydligare både för mig själv och för andra i den här miljön. Man måste veta vem man är, vad man vill och vad man behöver, säger Lundberg.

– Man måste driva på, *sich durchsetzen*, som tyskarna säger.

Nu är vi igen vid de basfrågor, som intresserar henne. Det handlar om identitet, värdighet, gränser, sexualitet, ”normalitet”. Etiska konflikter som inte har några enkla lösningar. Det här är ju frågor som berör oss alla.

Hemma i Sverige stryker man dem bara längs ytan. Men här är vi mitt i Europa, mitt i historia och nu-tid och vi diskuterar hela tiden, likaväl hos frissan som i de intellektuella rummen, säger Lotta Lundberg.

– Här bearbetas allt, vi har ett eget ord för det, *Vergangenheitsbewältigung*, man måste tala om det förgångna för att komma vidare. Det tycker jag att är fint! Här är timmen noll en kollektiv upplevelse, det gick åt helvete för alla och alla var lika skyldiga. Medan ”timmen noll” i Sverige hör privatlivet till, den drabbar oss vid skilsmässor, vid dödsfall eller när vi får sparken från jobbet. Och i det förment neutrala Sverige kan man ännu i dag hävda att ”vi” inte visste något om Förintelsen, säger Lundberg.

– Jag ville skriva någonting svårt och någonting stort. Skuld gör ont, men det är inte farligt. Oskuld är däremot livsfarligt, för då är du inte ansvarig. Att leva är att vara skyldig, säger Lotta Lundberg. Och ler. Mycket brett.

IRMA SWAHN
kultur@ksfmedia.fi